

موضوع:
تفسیر: ۱۳۷ (قرآن: ۳۲۴)

گروه مخاطب:
- تخصصی (طلاب و دانشجویان)

شماره انتشار کتاب (چاپ اول): ۲۲۲۳
مسلسل انتشار (چاپ اول و باز چاپ): ۵۹۶۵

کتاب‌های پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی / ۴۵۴
کتاب‌های مرکز فرهنگ و معارف قرآن / ۱۲۳

صفوی، محمدرضا، ۱۳۳۷ -

تفسیر آموزشی قرآن کریم (تفسیر قرآن به قرآن) / سید محمدرضا صفوی؛ تهیه پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، مرکز فرهنگ و معارف قرآن. - قم: مؤسسه بوستان کتاب (مرکز چاپ و نشر دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم)، ۱۳۸۹ -
ج. - (مؤسسه بوستان کتاب: ۲۲۲۳. کتاب‌های پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی؛ ۴۵۴. کتاب‌های مرکز فرهنگ و معارف قرآن؛ ۱۲۳) (قرآن: ۳۲۴. تفسیر: ۱۳۷)

ISBN 978-964-09-0760-3 (دوره) / ISBN 978-964-09-1519-6 (ج. ۷)

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا.

Sayyid Muhammad-Reza Safavi. An Educational Exegesis of The Holy
Quran
ص. ع. به انگلیسی:

کتاب‌نامه.

۱. تفاسیر شیعہ - قرن ۱۴ - راهنمای آموزشی. الف. دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم. معاونت پژوهشی. پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی. مرکز فرهنگ و معارف قرآن. ب. دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم. مؤسسه بوستان کتاب. ج. عنوان. د. عنوان: تفسیر قرآن به قرآن.

۲۹۷ / ۱۷۹

BP ۹۸ / ص ۷ ت ۷

شماره کتاب‌شناسی ملی: ۲۴۳۲۶۵۸

۱۳۹۳

تفسیر آموزشی قرآن کریم

جلد هفتم

(تفسیر قرآن به قرآن)

سید محمد رضا صفوی

تهیه: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی

مرکز فرهنگ و معارف قرآن

بوستان کتاب
۱۳۹۳

تفسیر آموزشی قرآن کریم / ج ۷

(تفسیر قرآن به قرآن)

- نویسنده: سید محمد رضا صفوی
- تهیه: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی / مرکز فرهنگ و معارف قرآن
- ناشر: مؤسسه بوستان کتاب
- (مرکز چاپ و نشر دفتر تبلیغات اسلامی خوارزمیه قم)
- لیتوگرافی، چاپ و صحافی: چاپخانه مؤسسه بوستان کتاب
- نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۳ • شمارگان: ۱۰۰۰ • ها: ۲۴۰۰۰ تومان

تمامی حقوق © محفوظ است

printed in the Islamic Republic of Iran

- ♦ دفتر مرکزی: قم، خ شهدا (صفائی)، ص پ ۹۱۷ / ۳۷۱۸۵، تلفن: ۷-۳۷۴۲۱۵۵، فکس: ۳۷۴۳۴۲۶، تلفن پخش: ۳۷۴۳۴۲۶
- ♦ فروشگاه مرکزی: قم، چهارراه شهدا (عرضه ۱۲۰۰۰ عنوان کتاب با همکاری ۱۷۰ ناشر)
- ♦ فروشگاه شماره ۲: تهران، میدان فلسطین، خ طوس، کوچه تبریز، پلاک ۳۰، تلفن: ۸۸۹۵۶۹۲۲
- ♦ فروشگاه شماره ۳: مشهد، چهارراه خسروی، مجتمع پاس، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه خراسان رضوی، تلفن: ۲۲۳۳۶۷۲
- ♦ فروشگاه شماره ۴: اصفهان، چهار راه کرمانی، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه اصفهان، تلفن: ۲۲۲۰۲۷۰
- ♦ فروشگاه شماره ۵: اصفهان، میدان انقلاب، جنب سینما ساحل، تلفن: ۲۲۲۱۷۱۲
- ♦ فروشگاه کودک و نوجوان: قم، چهارراه شهدا، نیش خیابان ارم، تلفن: ۳۷۴۳۱۷۹
- ♦ پخش پکتا (پخش کتب اسلامی و انسانی)، تهران، خ انقلاب، بین ابوریحان و فلسطین، بن بست سروش، پلاک ۴، تلفن: ۶۶۹۷۳۲۰۳

اطلاع از تازه های نشر از طریق پیام کوتاه (SMS) یا ارسال شماره همراه خود به ۰۹۱۵۵۵۵۵۵۵۵ و یا ارسال درخواست به:

پست الکترونیک مؤسسه: E-mail: info@bustaneketab.com

جدیدترین آثار مؤسسه و آشنایی بیشتر با آن در وب سایت: <http://www.bustaneketab.com>

با قدرانی از همکاری که در تولید این اثر نقش داشته اند:

• اعضای شورای بررسی آثار • دبیر شورای کتاب: جواد آهنگر • همکاران مرکز فرهنگ و معارف قرآن • چکیده عربی: خلیل العصامی • چکیده انگلیسی: یحیی داوری • فیبا: مصطفی محفوظی • مسئول واحد حروفنگاری: احمد مؤتمنی • اصلاحات حروفنگاری: مهدیه قرباندوست • مسئول واحد حروفنگاری و صفحه آرا: احمد مؤتمنی و حسین محمدی • کارشناس نمونه خوانی و بازخوانی نهایی متن: محمدجواد مصطفوی • کنترل فنی صفحه آرای: سیدرضا موسوی منش • کارشناس طراحی و گرافیک: مسعود نجابتی • طراح جلد: حسین میرزایی • مدیر تولید: عبدالهادی اشرفی • اداره آماده سازی: حمید رضا تیموری • اداره چاپخانه: مجید مهدوی و سایر همکاران لیتوگرافی، چاپ و صحافی.

رئیس مؤسسه
اسماعیل اسماعیلی

فهرست مطالب

۱۳	مقدمه مرکز فرهنگی و معارف قرآن
۲۱	مقدمه مؤلف
۲۳	دزئس اول: تفسیر قرآن با قرآن
۳۳	درس دوم: آیات ۸۲ تا ۸۵ سوره مائده
۳۳	آیه ۸۲ / ترجمه
۳۸	آیه ۸۳ / ترجمه
۴۲	آیه ۸۴ / ترجمه
۴۵	درس سوم: آیات ۸۵ تا ۸۹
۴۵	آیه ۸۵ و ۸۶ / ترجمه
۴۹	آیه ۸۷ / ترجمه
۵۲	آیه ۸۸ / ترجمه
۵۵	آیه ۸۹ / ترجمه
۶۲	درس چهارم: آیات ۹۰ تا ۹۳
۶۲	آیه ۹۰ / ترجمه
۶۶	آیه ۹۱ / ترجمه

۶۹	آیه ۹۲ / ترجمه
۷۳	آیه ۹۳ / ترجمه
۷۷	درس پنجم: آیات ۹۴ تا ۹۶
۷۷	آیه ۹۴ / ترجمه
۸۰	آیه ۹۵ / ترجمه
۸۴	آیه ۹۶ / ترجمه
۸۸	درس ششم: آیات ۹۷ تا ۱۰۲
۸۸	آیه ۹۷ / ترجمه
۹۲	آیات ۹۸ و ۹۹ / ترجمه
۹۵	آیه ۱۰۰ / ترجمه
۹۸	آیات ۱۰۱ و ۱۰۲ / ترجمه
۱۰۲	درس هفتم: آیات ۱۰۳ تا ۱۰۵
۱۰۲	آیه ۱۰۳ / ترجمه
۱۰۵	آیه ۱۰۴ / ترجمه
۱۰۹	آیه ۱۰۵ / ترجمه
۱۱۴	درس هشتم: آیات ۱۰۶ تا ۱۰۸
۱۱۴	آیه ۱۰۶ / ترجمه
۱۱۹	آیه ۱۰۷ / ترجمه
۱۲۲	آیه ۱۰۸ / ترجمه
۱۲۴	درس نهم: آیات ۱۰۹ تا ۱۱۱
۱۲۴	آیه ۱۰۹ / ترجمه
۱۲۷	آیه ۱۱۰ / ترجمه

۱۳۳	آیه ۱۱۱ / ترجمه
۱۳۶	درس دهم: آیات ۱۱۲ تا ۱۱۵
۱۳۶	آیه ۱۱۲ / ترجمه
۱۳۹	آیه ۱۱۳ / ترجمه
۱۴۲	آیه ۱۱۴ / ترجمه
۱۴۶	آیه ۱۱۵ / ترجمه
۱۴۹	درس یازدهم: آیات ۱۱۶ تا ۱۲۰
۱۴۹	آیه ۱۱۶ / ترجمه
۱۵۲	آیه ۱۱۷ / ترجمه
۱۵۵	آیه ۱۱۸ / ترجمه
۱۵۷	آیه ۱۱۹ و ۱۲۰ / ترجمه

سوره انعام

۱۶۳	درس دوازدهم: آیات ۱ تا ۶
۱۶۳	آیه ۱ / ترجمه
۱۶۸	آیه ۲ / ترجمه
۱۷۱	آیه ۳ / ترجمه
۱۷۳	آیات ۴ و ۵ / ترجمه
۱۷۶	آیه ۶ / ترجمه
۱۸۰	درس سیزدهم: آیات ۷ تا ۱۱
۱۸۰	آیه ۷ / ترجمه
۱۸۳	آیه ۸ / ترجمه

۱۸۵	آیه ۹ / ترجمه
۱۸۸	آیات ۱۰ و ۱۱ / ترجمه
۱۹۲	درس چهاردهم: آیات ۱۲ تا ۱۸
۱۹۲	آیه ۱۲ / ترجمه
۱۹۶	آیه ۱۳ / ترجمه
۱۹۸	آیه ۱۴ / ترجمه
۲۰۲	آیه ۱۵ و ۱۶ / ترجمه
۲۰۵	آیه ۱۷ و ۱۸ / ترجمه
۲۰۹	درس پانزدهم: آیات ۱۹ تا ۲۱
۲۰۹	آیه ۱۹ / ترجمه
۲۱۴	آیه ۲۰ / ترجمه
۲۱۷	آیه ۲۱ / ترجمه
۲۲۱	آیات ۲۲ و ۲۳ و ۲۴ / ترجمه
۲۲۴	درس شانزدهم: آیات ۲۵ تا ۳۰
۲۲۴	آیه ۲۵ / ترجمه
۲۲۸	آیه ۲۶ و ۲۷ / ترجمه
۲۳۱	آیات ۲۸ و ۲۹ / ترجمه
۲۳۴	آیه ۳۰ / ترجمه
۲۳۷	درس هفدهم: آیات ۳۱ تا ۳۵
۲۳۷	آیه ۳۱ / ترجمه
۲۴۲	آیه ۳۲ / ترجمه
۲۴۵	آیه ۳۳ / ترجمه

۲۴۸	آیه ۳۴ / ترجمه
۲۵۱	آیه ۳۵ / ترجمه
۲۵۶	درس هیجدهم: آیات ۳۶ تا ۴۱
۲۵۶	آیه ۳۶ / ترجمه
۲۵۹	آیه ۳۷ / ترجمه
۲۶۲	آیه ۳۸ / ترجمه
۲۶۵	آیه ۳۹ / ترجمه
۲۶۸	آیه ۴۰ و ۴۱ / ترجمه
۲۷۳	درس نوزدهم: آیات ۴۲ تا ۴۷
۲۷۳	آیه ۴۲ / ترجمه
۲۷۶	آیه ۴۳ / ترجمه
۲۷۹	آیه ۴۴ / ترجمه
۲۸۲	آیه ۴۵ / ترجمه
۲۸۴	آیه ۴۶ / ترجمه
۲۸۷	آیه ۴۷ / ترجمه
۲۸۹	درس بیستم: آیات ۴۸ تا ۵۲
۲۸۹	آیه ۴۸ و ۴۹ / ترجمه
۲۹۳	آیه ۵۰ / ترجمه
۲۹۷	آیه ۵۱ / ترجمه
۳۰۰	آیه ۵۲ / ترجمه
۳۰۵	درس بیست و یکم: آیات ۵۳ تا ۵۷
۳۰۵	آیه ۵۳ / ترجمه

۳۰۸.....	آیه ۵۴ / ترجمه
۳۱۲.....	آیه ۵۵ / ترجمه
۳۱۵.....	آیه ۵۶ / ترجمه
۳۱۷.....	آیه ۵۷ / ترجمه
۳۲۱.....	درس بیست و دوم: آیات ۵۸ تا ۶۱
۳۲۱.....	آیه ۵۸ / ترجمه
۳۲۳.....	آیه ۵۹ / ترجمه
۳۲۸.....	آیه ۶۰ / ترجمه
۳۳۳.....	آیه ۶۱ / ترجمه
۳۳۶.....	درس بیست و سوم: آیات ۶۲ تا ۷۱
۳۳۶.....	آیه ۶۲ / ترجمه
۳۳۹.....	آیه ۶۳ / ترجمه
۳۴۲.....	آیه ۶۴ / ترجمه
۳۴۵.....	آیه ۶۵ / ترجمه
۳۴۹.....	آیات ۶۶ و ۶۷ / ترجمه
۳۵۲.....	درس بیست و چهارم: آیات ۶۸ تا ۷۱
۳۵۲.....	آیه ۶۸ / ترجمه
۳۵۶.....	آیه ۶۹ / ترجمه
۳۵۸.....	آیه ۷۰ / ترجمه
۳۶۳.....	آیه ۷۱ / ترجمه
۳۶۸.....	درس بیست و پنجم: آیات ۷۲ تا ۷۷
۳۶۸.....	آیه ۷۲ / ترجمه

۳۷۰	آیه ۷۳ / ترجمه
۳۷۴	آیه ۷۴ / ترجمه
۳۷۸	آیه ۷۵ / ترجمه
۳۸۱	آیه ۷۶ و ۷۷ / ترجمه
۳۸۵	درس بیست و ششم: آیات ۷۸ تا ۸۱
۳۸۵	آیه ۷۸ / ترجمه
۳۸۸	آیه ۷۹ / ترجمه
۳۹۱	آیه ۸۰ / ترجمه
۳۹۵	آیه ۸۱ / ترجمه
۳۹۸	درس بیست و هفتم: آیات ۸۲ تا ۸۷
۳۹۸	آیه ۸۲ / ترجمه
۴۰۳	آیه ۸۳ / ترجمه
۴۰۵	آیات ۸۴ - ۸۷ / ترجمه
۴۱۵	درس بیست و هشتم: آیات ۸۸ تا ۹۱
۴۱۵	آیه ۸۸ / ترجمه
۴۱۸	آیه ۸۹ / ترجمه
۴۲۱	آیه ۹۰ / ترجمه
۴۲۶	آیه ۹۱ / ترجمه
۴۳۱	درس بیست و نهم: آیات ۹۲ تا ۹۴
۴۳۱	آیه ۹۲ / ترجمه
۴۳۷	آیه ۹۳ / ترجمه
۴۴۲	آیه ۹۴ / ترجمه

۴۴۷	درس سی‌ام: آیات ۹۵ تا ۹۹
۴۴۷	آیه ۹۵ / ترجمه
۴۵۱	آیات ۹۶ و ۹۷ / ترجمه
۴۵۶	آیه ۹۸ / ترجمه
۴۵۹	آیه ۹۹ / ترجمه
۴۶۴	درس سی و یکم: آیات ۱۰۰ تا ۱۰۵
۴۶۴	آیه ۱۰۰ / ترجمه
۴۶۸	آیه ۱۰۱ / ترجمه
۴۷۱	آیات ۱۰۲ و ۱۰۳ / ترجمه
۴۷۵	آیه ۱۰۴ / ترجمه
۴۷۸	آیه ۱۰۵ / ترجمه
۴۸۰	درس سی و دوم: آیات ۱۰۶ تا ۱۱۰
۴۸۰	آیه ۱۰۶ و ۱۰۷ / ترجمه
۴۸۳	آیه ۱۰۸ / ترجمه
۴۸۷	آیه ۱۰۹ / ترجمه
۴۹۰	آیه ۱۱۰ / ترجمه

مقدمه مرکز فرهنگ و معارف قرآن

قرآن، تنها کتاب آسمانی است که از تحریف مصون مانده است. کلامی که در اوج فصاحت و بلاغت، هدایت و رستگاری را نوید می‌دهد.^۱

رمز و راز مکتوم عالم را باز می‌گوید.^۲ عالی‌ترین معارف غیب الهی را با آهنگی روح‌نواز به عالمیان هدیه می‌کند.

قرآن، سرشار از حقایقی است که آسمانی جز در پرتو وحی، از آن حقایق بی‌نصیب می‌ماند. اندیشه‌های بلند، در اوج پرواز بحرش با آسمان معارف آن بیگانه‌اند.^۳

اقتضای جهان‌شمولی و جاودانگی آیات الهی قرآن، این است که در تمامی اعصار، محور حل مشکلات و روشنی‌بخش ظلمت و جهل و حیرت گمراهی باشد؛ پیشرفت و تکامل علوم از طراوت و تازگی آن نکاهد و محوریت پیام آسمانی را مخدوش نسازد.

۱. ﴿إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّذِي هِيَ أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ﴾. (اسراء، آیه ۹).

۲. ﴿وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِّكُلِّ شَيْءٍ﴾. (نحل، آیه ۸۹).

۳. ﴿وَاتَّبِعُوا أَحْسَنَ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ﴾. (زمر، آیه ۵۵).

۴. ﴿لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ﴾. (آل عمران، آیه ۱۶۴).

از این رو، غفلت از این منبع نورانی انسان‌ساز، ستمی نابخشودنی در حق بشر به شمار می‌رود. قرآن، این منبع نورانی باید محور درسی علوم انسانی مراکز آموزشی به ویژه حوزه‌های علمیه قرار گیرد. این مهم آن‌گاه جامه عمل می‌پوشد که کتاب‌های آموزش تفسیر قرآن کریم به گونه‌ای تدوین شود تا دانش‌پژوه را گام به گام به حقایق قرآن نزدیک کند.

تدوین تفسیر آموزشی

از جمله کاستی‌های نظام آموزش کشور فقدان متون آموزشی در زمینه تفسیر قرآن کریم است؛ نیاز به تفسیر آموزشی برای سطوح مختلف مورد اتفاق مراکز آموزشی حوزه‌های علمیه و فقدان آن مایه تأسف می‌باشد. از آن‌جا که یکی از مواد درسی مرکز آموزش‌های تخصصی تبلیغ حوزه علمیه قم تفسیر قرآن کریم است، در راستای تأمین متون آموزشی مورد نیاز، تألیف متن تفسیر آموزشی قرآن کریم را از اولویت‌های خود قرار داده، اجرای آن را از پروژه شبکه علوم و فرهنگ اسلامی دفتر تبلیغات اسلامی قم درخواست نمود.

مرکز فرهنگ و معارف قرآن از زیر مجموعه‌های پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی این مهم را برعهده گرفت و گروه تفسیر ترتیبی و ترجمه قرآن موظف شد تا در این باره طرحی جامع ارائه دهد. پس از ترسیم طرح برای سطوح مختلف، نمونه‌هایی نیز آماده شد و در جلسات شورای علمی گروه به ریاست حجة الاسلام و المسلمین سیدعلی اکبر حسینی و با حضور حجة الاسلام و المسلمین آقای نبوی مسئول مرکز آموزش‌های تخصصی تبلیغ حوزه علمیه قم مورد بررسی قرار گرفت؛ پس از تکمیل و برطرف شدن کاستی‌ها و تصویب نهایی، تدوین آن بر عهده جناب حجة الاسلام و المسلمین سیدمحمدرضا صفوی نهاده شد.

نمایی از مراحل تفسیر آموزشی

مجموعه تفسیر آموزشی در شش مرحله ارائه می‌شود که هر مرحله به بُعدی از ابعاد آیات و یا به روشی از روش‌های تفسیری می‌پردازد.

مرحله نخست: در این مرحله به تناسب مخاطبان - که آشنایی چندانی با معانی واژه‌ها و چگونگی هیئت کلمات قرآن کریم ندارند و یا از تسلط و ورزیدگی لازم برخوردار نیستند - معنای مفردات همراه با تعیین هیئت کلمات و ویژگی‌های آن‌ها بیان می‌شود.

مرحله دوم: در این مرحله جایگاه هر کلمه در جمله و جایگاه جمله در کلام بیان می‌شود.

آموزش این دو مرحله، دانش پژوه را بر دریافت معانی آیات با توجه به مفاهیم واژه‌ها و جایگاه آن‌ها توانمند می‌سازد و آخرین برآن، دانش پژوه بر ادبیات (صرف و نحو) تسلط می‌یابد. بدیهی است که مراحل یادشده (تسلط بر معانی واژگان و آگاهی از هیئت کلمات) نخستین گام و اساسی‌ترین مرحله از مراحل فهم و تفسیر می‌باشد. یادآور می‌شود، افزون بر بیان معنای لغات و ساختار کلمات، ترجمه تحت اللفظی آیات و برخی نکات تفسیری بیان می‌شود.

مرحله سوم: در این مرحله استخراج نکته‌ها و پیام‌های آیات با توجه به علوم بلاغی مورد توجه و اهتمام قرار گرفته است. از این رو، در این مرحله افزون بر بیان واژگان جدید که در مراحل پیشین معانی آن‌ها بیان نشده و بیان وجه اعرابی کلمات، که در فهم آیات ضرورت دارد، نکاتی از آیات بیان می‌شود که با توجه به علوم بلاغی قابل استفاده است.

دانش پژوه در این مرحله می‌آموزد که چگونه با به کارگیری علوم بلاغی، نکته‌ها و پیام‌های آیات را استخراج کند.

مرحله چهارم و پنجم: با توجه به روش‌های متعددی که در تفسیر قرآن کریم وجود دارد در این دو مرحله، تفسیر قرآن به قرآن و تفسیر مآثور، که از اساسی‌ترین روش‌های تفسیری می‌باشند، به صورت عملی آموزش داده می‌شود. مرحله چهارم به روش تفسیر قرآن به قرآن (تفسیر آیه‌ای با توجه و استناد به دیگر آیات) اختصاص یافته است و در مرحله پنجم روش تفسیر مآثور به کار گرفته می‌شود. دانش‌پژوه با آموزش مرحله چهارم شیوه تفسیر قرآن به قرآن را فرامی‌گیرد، و با آموزش مرحله پنجم شیوه تفسیر قرآن به سنت فرامی‌گیرد.

مرحله ششم: در این مرحله مباحث مراحل پیشین به کار برده می‌شود، ولی روی‌کرد اصلی در این مرحله اهتمام و توجه به مباحث اجتماعی - تربیتی قرآن کریم است.

در هر مرحله از مراحل پنج‌گانه در جزء قرآن کریم تفسیر می‌شود و هر جزء در یک مجلد تدوین و منتشر می‌گردد. هر مجلد در ۳۲ درس تنظیم شده و هر درس هشت تا یازده سطر قرآن را دربرمی‌گیرد.^۱ در مرحله ششم چهار جزء از قرآن کریم تفسیر می‌شود که در چهار مجلد ارائه خواهد شد.

ویژگی‌های این مجموعه تفسیری

در این اثر تلاش شده است تا همه مطالب بازگو شده به الفاظ قرآن و ساختار جملات آیات مستند باشد و از تأویل آیات و توجیه آن‌ها برخلاف ظاهرشان پرهیز شود. بدیهی است که قرائن روشن درون قرآنی اعم از پیوسته و ناپیوسته که هر متکلمی می‌تواند به انکای آن‌ها مراد خویش را بنمایاند نباید مورد غفلت قرارگیرد که در حقیقت آن‌گونه قرائن خود شکل دهنده ظواهر هستند. توجه و رعایت این روش

۱. حجم سطر آیات قرآن براساس رسم الخط عثمان طه لحاظ شده است.

تفسیری فراگیران قرآن را از فروافتادن به ورطه تفسیر به رأی باز می‌دارد و نیز موجب می‌شود تفسیرهایی را که بر اساس آرای شخصی شکل گرفته و نظریات شخصی مفسر در آن‌ها نقش داشته است باز شناسد.

مستندات این تفسیر در لغت و سایر مسائل ادبی منابع اصیل و معتبر است. و در بخش‌هایی از این مجموعه تفسیری - به تناسب مخاطبان - مستندات بازگو شده تا دانش‌پژوه بیاموزد که در بحث‌های لغوی و مانند آن باید از متخصصان هر فن بهره گرفت و از استناد به منابعی که صاحبان آن‌ها در فن مربوط از اساتید آن فن نیستند پرهیز کرد.

این مجموعه بر آن است که دانش‌پژوه قرآنی در فرایند آموزش، خود به اتکای ابزار تفسیر، مفاهیم آیات را در این و اساتید تنها او را در مسیر دریافت مفاهیم و معارف قرآنی راهنمایی می‌کنند.

این اثر تفسیری متناسب با سطح علمی - دانش‌پژوهان قرآنی تدوین یافته است و در هر مرحله همگام با ارتقای علمی آنان متن تفسیری نیز ارتقا می‌یابد تا مطالب ارائه شده نه فراتر از سطح علمی مخاطب باشد و نه فروتر از سطح آن‌ها. مرحله نخست این مجموعه علاوه بر تفهیم آیات به فراخور سطح علمی، دانش‌پژوه را بر علوم ادبی (صرف، نحو، معانی و بیان) تسلط می‌بخشد.

آشنایی با متون تفسیری از نیازهای دانش‌پژوه قرآنی است. برای تأمین این نیاز، به فراخور سطح علمی مخاطبان، بخش‌هایی از متون تفسیری مختلف در این مجموعه گرد آمده است تا همراه با فراگیری مفاهیم قرآن، با متون تفسیری نیز آشنا شوند.

پیش‌نیازهای هر یک از مراحل شش‌گانه

پیش‌نیاز مرحله نخست: پیش‌نیاز این مرحله، روخوانی قرآن کریم و آشنایی با اصطلاحات علم صرف می‌باشد. بنابر این، مخاطبان این مرحله، دانش‌پژوهانی

هستند که روخوانی قرآن کریم را آموخته و کتاب‌های صرفی حوزه‌های علمیه و مانند آن را فراگرفته‌اند و با اصطلاحات صرفی تا حدودی آشنا هستند.

پیش‌نیاز مرحله دوم: در مرحله دوم افزون بر فراگیری مرحله نخست، آشنایی با اصطلاحات علم نحو ضروری است.

پیش‌نیاز مرحله سوم: در مرحله سوم افزون بر فراگیری دو مرحله پیشین، آشنایی با قواعد و اصطلاحات علوم بلاغی ضروری و بایسته است.

پیش‌نیاز مرحله چهارم: در مرحله چهارم افزون بر فراگیری مراحل پیش‌گفته، آشنایی با اصطلاحات و قواعد رایج علم اصول ضروری و بایسته است.

پیش‌نیاز مرحله پنجم: در مرحله پنجم افزون بر فراگیری مراحل پیشین، آشنایی با قواعد و اصول کلی علم حدیث ضروری و بایسته است.

پیش‌نیاز مرحله ششم: با توجه به ترتیب مطالب بیان شده در هر یک از مراحل، برای مرحله ششم فراگیری پنج مرحله پیشین لازم است.

آنچه پیش‌رو دارید متن آموزشی جزء هفتم قرآن کریم را این مجموعه است که به جامعه قرآن‌پژوهان تقدیم می‌شود.

سپاس و قدردانی

بر خود لازم می‌دانم از همه کسانی که در شکل‌گیری این اثر نقش ایفا کرده‌اند سپاس‌گزاری کنم از جمله: جناب حجة الاسلام و المسلمین آقای نبوی مسئول مرکز آموزش‌های تخصصی تبلیغ حوزه علمیه قم، جناب حجة الاسلام و المسلمین آقای سیدعلی اکبر حسینی مسئول گروه تفسیر ترتیبی و ترجمه مرکز فرهنگ و معارف قرآن، حجة الاسلام و المسلمین یعقوب جعفری، حجة الاسلام و المسلمین محمدرضا انصاری محلاتی، حجة الاسلام و المسلمین علی اسلامی و دکتر محمدکاظم شاکر اعضای محترم شورای پژوهشی گروه تفسیر ترتیبی و ترجمه

قرآن. نظارت این اثر را حجة الاسلام و المسلمین عباس کوثری بر عهده گرفتند و کاستی‌ها و اشکال‌ها را یافته و بر اتقان کار افزودند، و نیز از حجة الاسلام و المسلمین دکتر فتح‌الله نجارزادگان که به نمایندگی شورای پژوهشی مرکز فرهنگ و معارف، ارزیابی این اثر را بر عهده داشتند قدردانی می‌شود. و هم‌چنین از فاضل محترم سیدعلی هاشمی که این اثر را بازخوانی کرده، نکاتی را یادآور شدند که اتقان بیشتر کار را در پی داشت قدردانی می‌شود. و سرانجام از جناب حجة الاسلام و المسلمین آقای سید محمد رضا صفوی که تألیف این اثر را بر عهده گرفتند و به خوبی از عهده انجام آن برآمدند قدردانی می‌کنم. هم‌چنین از حمایت‌های بی‌دریغ ریاست محترم دفتر تبلیغات اسلامی حضرت حجة الاسلام و المسلمین آقای احمد واعظی - دام مجده - و ریاست محترم پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی حضرت حجة الاسلام و المسلمین آقای توسلی - دام مجده - سپاس‌گزاری می‌نمایم. در پایان توفیق همگان را در انجام مراحل بعدی این تفسیر از خدای تعالی بعال خواستارم.

مدصادق یوسفی مقدم

مدیر مرکز فرهنگ و معارف قرآن